

Moniulotteinen, monitasoinen arviointi

Marita Härmälä, Raili Hildén

Tämänkertaisen verkkojulkaisun aiheena on arviointi, joka nimensä mukaisesti perustuu arvoihin. Se, mitä kulloinkin pidetään arvioinnin arvoisena, heijastaa koulutuksen ja kasvatuksen yhteiskunnallisia painotuksia. Perinteisesti arviointi toteaa saavutetun osaamisen, mutta nykyisin oppimista tukevalla prosessiarvioinnilla on myös vankka sijansa. Arviointien seuraukset ovat monet ja monitasoiset: Vaikutukset näkyvät opiskelijan, opettajan, vanhempien, oppilaitoksen ja viime kädessä yhteiskunnankin tasolla. Arvioijan tehtävä on vaativa, mutta arviointikoulutus niukkaa. Entä miten kielenkäyttäjät voi itse kehittyä oman opiskelunsa ja oppimisensa herraksi?

Kielikoulutus tähtää kulttuurien väliseen viestintätaitoon, jonka osana etenkin vieraiden kielten puhuminen on nyky maailmassa tärkeää. Näkyykö tämä arvioinnissa? Tekeekö kielitaidon arviointi oikeutta ammattitaidolle? Oppivatko suomalaisnuoret riittävästi kieliä kansainvälisiin tarpeisiin? Näitä ja monia muita ajankohtaisia kysymyksiä pohditaan tässä julkaisussa suomalaisten kielikasvattajien äänillä.

Professori *Ari Huhta* Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielitutkimuksen keskukselta tekee katsauksen kansallisiin ja kansallisiin kielitaidon arviointitutkimuksiin. Artikkelissa esitellään ja vertaillaan äidinkielen ja vieraiden kielten arviointikonteksteja ja niiden tuottaman tiedon erityispiirteitä. Käsittelyssä ovat PISA-tutkimukset ja eräät eurooppalaiset kielitaitoarvioinnit sekä niiden lisäksi Opetushallituksen toteuttamat viimeaikaiset oppimistulosten arvioinnit.

Professori *Ritva Kantelinen* Itä-Suomen yliopistosta ja dosentti *Raili Hildén* Helsingin yliopistosta kuvailevat artikkelissaan Eurooppalaista kielisalkkua, jota on yritetty saada suomalaiseen kielikoulutukseen jo vuosia. Tänä syksynä salkun käyttöönotto perusopetuksessa tulee vihdoin mahdolliseksi, sillä suomalainen versio on tulossa Opetushallituksen sivuille. Kielisalkulla voi tehdä näkyväksi kielten opiskelua ja eri kielten osaamista itselleen parhaiten sopivalla tavalla. Salkkua voi hyödyntää monin eri tavoin: perusopetuksen alaluokilla vaikkapa koulun ja kodin välisessä yhteydenpidossa, ja opiskelun edetessä sillä voi osoittaa kielitaitonsa esimerkiksi työnhaussa.

Yliopistotutkija *Marita Härmälä* pohtii erityisesti kielitaidon arvioinnin haasteita ja niihin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Näkemys näihin muovautuu arvioinnin asiantuntijuuden kehittyessä noviisitasolta professionaaliseksi osaajaksi. Riittävän laaja kielitaitokäsitys ja arviointitehtävien yhteys elävään elämään turvaavat oikeudenmukaiset johtopäätökset suorituksesta.

Ruotsin kielen lehtorit *Kaisa Alanen* ja *Tiina Männikkö* Tampereen yliopiston kielikeskuksesta kertovat,

miten he ovat käsittekartan ja pienryhmäkeskustelun avulla kehittäneet ruotsin kielen suullisen taidon arviointia opetuksessaan. Erityisenä haasteena he kokevat arviointikriteereiden täsmentämisen sellaisiksi, että ne toimisivat akateemiselta asiantuntijalta vaadittujen taitojen arviointiin. Varsinkin relevantin asiasisällön arviointi on haasteellista, sillä opettaja ei yleensä ole opiskelijan erityisalan asiantuntija.

Myös lehtori *Perttu Ståhlberg* Helsingistä pohtii kirjoituksessaan suullisen kielitaidon arviointia ja myös opetuksen ja arvioinnin suhdetta. Hän toteaa, että koska suullista kielitaitoa ei esimerkiksi ylioppilaskirjoituksessa arvioida, niin sitä ei myöskään kouluissa opeteta tai arvioida siinä määrin kuin olisi tarpeen nyky-yhteiskunnassa. Lisäksi Ståhlberg korostaa pitkään opettajakokemuksensa nojautuen, että arviointia ei tule nähdä opetuksesta erillään, vaan kiinteänä ja jatkuvana opiskelua tukevana oppimisen mahdollisuutena.

Helsingiläinen lehtori ja opettajankouluttaja *Sanna Wahlroos* käsittelee havaintojaan perusopetuksen päättöarvosanojen ja lukion ensimmäisten kurssien opintomenestyksen suhteista ruotsin kielen osalta. Päättöarvosanat ovat osoittautuneet varsin yhteismitattomiksi, mikä saattaa johtua arviointikäytänteiden eroista. Opetussuunnitelman perusteissa edellytetty, kaikki kielelliset taidot systemaattisesti huomioiva kielitaidon arviointi on yhä vierasta monelle lukiolaiselle. Perusopetuksen arviointikäytänteitä tulisi ehkä ohjeistaa tarkemmin niiden monipuolisuuden turvaamiseksi.

FT Marita Härmälä työskentelee yliopistotutkijana Jyväskylän yliopistossa Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa ja projektisuunnittelijana Opetushallituksessa vieraiden kielten ja A-ruotsin oppimistulosten kansallisissa arvioinneissa.

Dosentti Raili Hildén työskentelee vieraiden kielten didaktiikan yliopistonlehtorina Helsingin yliopistossa ja projektipäällikkönä Opetushallituksessa vieraiden kielten ja A-ruotsin oppimistulosten kansallisissa arvioinneissa.